

جمع‌بندی نهایی نداریم ولی در برنامه هفتم توسعه، مساله هویت ملی و همبستگی اجتماعی برای ما خیلی مهم است. مسائل نوجوانان بسیار جدی بوده و حتی ما را به سمت آموزش و پرورش می‌کشاند. مساله «امید» و «نشاط اجتماعی» در جامعه یکی از بحث‌های بسیار پایه‌ای و مهم ما محسوب می‌شود. مساله دین‌داری مردم هم بحثی دیگر است. براساس تغییر روندهای موثر در حوزه دین‌داری، نگرانی‌هایی وجود دارد. البته چشم‌روشنایی‌هایی نیز در این حوزه هست، لذا این حوزه نیز بسیار جدی بوده و ما به آن توجه می‌کنیم. بحث «اقتصاد فرهنگ» هم برای ما اهمیت زیادی دارد و امری جدی تلقی می‌شود. چون دارای ظرفیت بسیار بالایی در اشتغال‌آفرینی، تقویت هویت فرهنگی جامعه و ترویج فرهنگ ایرانی در خارج از مرزهای کشور است. معتقدیم باید به این حوزه توجه جدی صورت بگیرد.

درنهایت حوزه مسائل جنسی جوانان، بحثی پایه‌ای است. در این حوزه نیز به واسطه تابوهای که وجود داشته؛ هم فضای علمی و هم فضای حاکمیتی و سیاستگذاری ما دچار تاخیر در توجه و بررسی اثرگذار و سامان‌مند است.

۹ شورای عالی انقلاب فرهنگی ظرفیت بی نظیری در طراحی، هماهنگی و انسجام بخشی دستگاه‌های کشور دارد

پیشنهاد شما به شورای عالی انقلاب فرهنگی چیست؟
معتقدم باید قدر این ظرفیت عظیمی را که امروز در قالب شورای عالی انقلاب فرهنگی وجود دارد، بیشتر بدانیم. به‌شخصه دیده‌ام و می‌دانم چقدر مهم است. ظرفیت هماهنگ‌سازی و انسجام‌آفرینی شورای عالی را هیچ‌جا ندارد. اکنون همکاران ما برای برش استانی در تبریز حضور دارند. شورای عالی انقلاب فرهنگی آمده وزارت کشور، شورای سیاستگذاری ائمه‌جمعه، شورای فرهنگ عمومی، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی و سازمان برنامه و بودجه را هماهنگ کرده است. تبریز میزبان سه استان دیگر شامل البرز، همدان و لرستان شده که آنها نیز برش استانی دارند. از هر استان چهار مسئول متشکل از رئیس سازمان برنامه‌ریزی، مدیرکل فرهنگی و اجتماعی در استانداری، نماینده امام جمعه و مدیرکل ارشاد به همراه پنج مسئول از سمت ما راجع به تدوین شناسنامه اقدام برای برش‌های استانی گفت‌وگو می‌کنند. این موارد جزء آرزوهای ما است که از مقامات کشوری، هیاتی به این شکل برود و در استان چهار مجموعه را دور هم جمع کند.

به‌طور مثال وزیر ارشاد به جایی می‌رود، تمام مدیران کل ارشاد استان جمع می‌شوند اما وقتی از حصار دستگاه و قوه بیرون می‌آییم، ماجرا متفاوت می‌شود. وقتی از حصار «بخش» خارج می‌شویم، مساله جدی‌تر خواهد بود. مثلاً با وزارت صمت کار داریم، می‌گوییم: «برخی تعرفه‌گذاری‌ها و سیاست‌های شما در الگوی پوشش مردم اثرگذار است.» در نگاهی ممکن است وزارت صمت بگوید: «به شما چه ربطی دارد؟!» یا به وزارت نفت بگوییم مسئولیت اجتماعی شما چگونه باید باشد.
ظرفیت قرارگاهی شورای عالی انقلاب فرهنگی، اینجاست معنا می‌شود.
شورای عالی انقلاب فرهنگی به‌عنوان قرارگاه مرکزی فرهنگی کشور دارای ظرفیت‌های بی‌نظیری در طراحی، هماهنگی و انسجام بخشی دستگاه‌های کشور است ولی ما قدرش را نمی‌دانیم. خواهشیم از تمام کسانی که کنشگر فرهنگی در ایران، فضای حاکمیت و شورای عالی انقلاب فرهنگی هستند، این است قدر ظرفیتی را که تدبیر حکیمانه امام خمینی (ه) بوده و اراده جدی رهبر معظم انقلاب بر آن حاکم شده بدانید و استفاده کنید.

اگر این کار را انجام ندهیم، فکر می‌کنم نسبت به بی‌پناهی کودکان و نوجوانان در فضای مجازی و آنچه فضای عمومی فرهنگی دنیا با آن مواجه است، مدیون می‌شویم. به‌طور مثال در خانه از کودک می‌پرسید: «چه کار می‌کنی؟» می‌گوید: «دارم call of duty بازی می‌کنم.» نگاه می‌کنید و می‌بینید چقدر خشن است. یکی، دیگری را می‌کشد و چون کشتن به معنای برنده شدن است، احساس خوبی به او دست می‌دهد. یکی از بازی‌های پر مخاطب در سبک مبارزه هست که ما در دوران کودکی با کنسول «سگا» بازی می‌کردیم. یک سری صحنه‌ها خشم و وحشیانه‌ای دارد، به‌طور مثال قلب طرف مقابل را بیرون می‌کشد...

در واقع عادی‌سازی خشونت است.

کف ماجرا، عادی‌سازی خشونت است. صحنه‌های غیراخلاقی قابل توجهی هم دارند. بچه‌ها، بازی‌های رایگان را از «اینترنت» داندلود می‌کنند. وقتی می‌خواهند به مرحله بعد بروند، یک صفحه تبلیغی روی گوشی نقش می‌بیند که نوعا دارای خطوط غیراخلاقی است. اکنون بچه‌ها را من تربیت می‌کنم؟ خانواده‌ها همه گرفتار هستند. مادر و پدر، هر کدام گرفتاری‌های خاص خود را دارند و بچه هم با گوشی نهناسن. امروز جامعه‌پذیری و تربیت‌پذیری بچه‌ها ما بیش از آنکه از سمت خانواده، همسالان، مسجد، مدرسه و مجموعه ظرفیت‌های هویت‌آفرین باشد، گویی از تلفن همراهی است که اتصال به جنگل مخوفی دارد. این یک روند است و به این سمت حرکت می‌کند ولی ما هیچ دانش و مهارتی برای فرزندانمان، کودکانمان، نوجوانانمان، خانواده و زندگی در این فضایی نداریم که امروز اجتناب‌ناپذیر بوده و جزئی از زندگی ما شده است.

نیست یا اطلاعاتی را بدانند که نیازمند مواظبت‌هایی است. ضمن اینکه ما قائل به رشد بچه‌ها در فضای انتخاب آزاد هستیم، اما باید برای حفاظت از بچه‌ها برابر برخی اطلاعات و تجارب زودرس یا نادرست، فکری کنیم.
من و همسرم با خصوصیتی که عرض کردم و خانواده‌ها برای این محافظت و نگهداری، فاقد توانمندی‌های لازم، مهارت‌ها و ابزارها هستیم. امروز بچه‌های ما بلاشک در فضای مجازی بی‌پناه هستند. هرکسی ممکن است حرفی داشته باشد اما اگر به هر مادر دلسوزی بگویید، با من هم‌نظر خواهد بود. به هر حال در ایام کرونا، مادران بیشتر از پدرها کنار فرزندان بودند. به هر یک از والدین بگویید، چنین نظری خواهد داشت، چون خطرات فضای مجازی را همگی حس کرده‌اند. از سوی دیگر گریزی هم نمی‌بینند. چه باید کرد؟ رهبر معظم انقلاب در حکم اخیرشان به شورای عالی انقلاب فرهنگی روی مساله سواد رسانه‌ای به‌شدت تاکید کردند. تمهید ارتقای سطح سواد رسانه‌ای و سواد مصرف فضای مجازی در خانواده‌ها، کودکان، نوجوانان، جوانان و آحاد جامعه با ایجاد فضای مشارکت دستگاه‌های سیاستگذار و اجرایی، مساله‌ای جدی است که دبیرخانه شورای عالی در برنامه‌های خود دارد و گام‌هایی نیز در این زمینه برداشته است.

۹ در سند تحول بنیادین شورا، الگوی سازوکار مشارکت با شورای عالی فضای مجازی تهیه شده است

این حوزه نیز بعدی از فرهنگ محسوب می‌شود. دقیقاً قرار است چه کار کنید؟
حتما همین‌طور است. در سند تحول بنیادین شورای عالی انقلاب فرهنگی، یک الگو و سازوکار مشارکت و همراهی با شورای عالی فضای مجازی تهیه کرده‌ایم. توافقی با این دوستان داشته‌ایم که یک اقدام محسوب می‌شود. امروز فضای مجازی و اینترنت، سهم اصلی در مصرف فرهنگی آحاد مردم، خاصه نوجوانان و جوانان دارند. پس نقش اصلی را در شکل‌گیری هویت بچه‌ها ایفا می‌کند. شورای عالی انقلاب فرهنگی با مأموریت قرارگاه فرهنگی کشور، خودش را ذی‌حق دخالت محتوایی در این حوزه می‌داند. البته همکاری با شورای عالی فضای مجازی و مرکز ملی فضای مجازی را تمهید کرده‌ایم و جلسات مشترکی برگزار می‌شود. هنوز جمع‌بندی نهایی نداریم ولی گفت‌وگوهای جدی در این حوزه اتفاق افتاده است.
اقدامات پایه‌ای برای مساله توانمندسازی دانش‌آموزان و خانواده‌ها نیز در ستاد تعلیم و تربیت شورای عالی انجام شده و ما به‌عنوان ستاد فرهنگ بنابر توجیهی که ذکر کردم، مشارکتی با بزرگواران داریم. البته در این حوزه خیلی عقب هستیم.

۹ مامدرسان نوجوان و جوان نیستیم

در سند نقشه مهندسی فرهنگی کشور نگاهی به فضای مجازی نشده است.
سند نقشه مهندسی فرهنگی کشور زمانی تدوین شد که فضای مجازی خیلی جدی نبوده و به این میزان پررنگ نیست. سال‌های ۱۳۹۱ و ۱۳۹۲ امور سند تمام و مصوب می‌شود. لذا چندان جدی نبوده ولی اکنون جزء مسائل پررنگ روی میز شورای عالی انقلاب فرهنگی است. همان‌طور که گفتیم بسیار عقب هستیم. دلیل مشاهده بخشی از ناهم‌زمانی‌ها بین برخی آحاد جامعه مخصوصا نوجوانان و جوانان، مصرف فرهنگی سنگین است.

اصلا متخیرکننده است که نوجوان یا جوان حداقل چهارساعت در طول روز مصرف فرهنگی دارد. به‌طور مثال پرتشک به شما می‌گوید: «اگر هفته‌ای سه‌بار و هر بار نیم‌ساعت پیاده‌روی کنید، می‌بینید بدن‌تان تغییر کرده است.» بچه روزی چهار ساعت در فضای مجازی مصرف دارد. گاهی بعضی از اخبار را مرور کرده و در شرایط اخیر نیز فضای برخی رسانه‌های بیگانه را رصد می‌کنم. بعد از ۱۵ دقیقه سردرد می‌گیرم! گاهی اوقات نسبت به حاکمیت احساس خشم می‌کنم. به قدری این اخبار و بازنمایی واقعیت‌های ما با نگاه خاص است، گاهی فضای خشم، نگرانی و ناامیدی، آدم را دربرمی‌گیرد. وقتی می‌گویم بچه در فضای مجازی بی‌پناه است، چنین منظوری دارم، چون او در معرض این اخبار قرار دارد. از سوی دیگر ما به هیچ‌عنوان مدرسان نوجوانان و جوانان نیستیم. به‌نظم این اتفاق بزرگ‌ترین جفا به «ایران» است.

گاهی در خانواده، فرزند نسبت به پدرش موضعی می‌گیرد. این موضع باعث می‌شود رابطه‌ها برهم بخورد. بعد از مدتی پدر از دنیا می‌رود و فرزند متوجه می‌شود اطلاعاتی که درباره پدر به او داده‌اند، اشتباه بوده است. آیا قابل جبران است؟ نه، چون دیگر پدری نیست. بی‌پناهی فرزندان ما در فضای مجازی نیز می‌تواند پیامدهایی خیلی جدی داشته باشد.

۹ هویت ملی و همبستگی اجتماعی

دوملفه مورد تاکید در برنامه هفتم توسعه است

با توجه به شرایط امروز کشور، اولویت فرهنگی که باید مدنظر شورای عالی انقلاب فرهنگی قرار بگیرد را چه می‌دانید؟
اولویت‌های فرهنگی چند حوزه را در بر می‌گیرند که می‌توان راجع به آنها صحبت کرد.